

Mācību grāmata – tās loma un vieta studiju procesā

Aldis Kārklīņš

Lauksaimniecības fakultāte

Mērķis

Diskusija, domu apmaiņa:

- vai mums pastāv **kopīga attieksme** attiecībā uz augstskolas studiju nodrošinājumu ar pašu mācībspēku sagatavoto studiju literatūru;
- vai šim procesam ir jābūt **koordinētam**, jeb tas var realizēties spontāni;
- vai LLU **institucionālās kapacitātes stiprināšana** ietver arī darbības studiju literatūras sagatavošanā?

Jautājumi diskusijai

- Vai eksistē kādi konkrēti kritēriji, kas būtu jāievēro attīstot studiju literatūru: strukturējums, izklāsts, terminoloģija, savstarpējais saskaņojums, noformējums, recenzijas kvalitāte u.tml.
- Vai par izdoto materiālu atbildību uzņemas tikai tā autors, jeb daļēji arī LLU.
- Vai mēs analizējam kāds ir stāvoklis ar studiju kursos piedāvāto studiju literatūru?

Studiju literatūras līmeņi

1. **Līmenis.** Studiju kursa paplašinātā programma.
2. **Līmenis.** Lekciju prezentācijas.
3. **Līmenis.** Lekciju konspekti. Atsevišķu lekciju publikācijas.
Mācību līdzekļi.
4. **Līmenis.** Mācību grāmata.
5. **Līmenis.** Literatūras kopa, atbilstošā nozarē: profesionālas brošūras, rokasgrāmatas, monogrāfijas, zinātniskie raksti, datu bāzes, konferenču materiāli u.c. zinātniskā un profesionālā literatūra.

Iespējamās problēmas un risinājumi

- Var rasties priekšstats, ja ir 1. un 5. līmenis, tad problēma ir atrisināta.
- Studenti vēlas izmantot tikai 2. līmeni.
- Pamatstudiju līmenis – var pielietot arī līdz 4. līmenim.
- Kursa darbi, projekti, noslēguma darbi – praktiski ir jāizslēdz 1. – 4. līmenis.
- Maģistra studijas – galvenais ir 5. līmenis.

Ja students izmanto tikai mācību grāmatu, tad tas var nodrošināt maksimālo vērtējumu – 8. Augstākam vērtējumam ir nepieciešama papildus literatūras studēšana.

Kas ir mācību grāmata?

- Aptver $\geq 80\%$ no studiju kursa programmas tematikas.
- Visi apskatītie jautājumi ir aptuveni vienlīdz sabalansēti izklāsta ziņā (atbilstoši programmai).
- Jēdzieniem, procesiem, tehnoloģijām ir dota analīze: zinātniskais pamatojums, novērtējums (nevis, tā pie mums dara, tā tas ir).
- Ir definēta un skaidrota profesionālā terminoloģija.
- Norādīti literatūras avoti padziļinātām studijām.
- Vēlams – katrai nodaļai ir doti jautājumi paškontrolei.

Kas ir mācību līdzeklis?

- Norādes laboratorijas un praktisko darbu izpildei, prakses norisei.
- Norādes un izziņas avots kursa darbu un projektu, noslēguma darbu izpildei.
- Materiāls, kas ir līdzīgs, bet nekvalificējas kā mācību grāmata.
- Lekciju konspekti.
- Atsevišķa jautājuma, sadaļas padziļināts, paplašināts izklāsts.
- Metodiskas norādes pašmācībai, individuālām studijām.
- Sistematizētas kolekcijas (fiziskas vai digitālas) ar atbilstošiem aprakstiem.
- Uzdevumu krājumi, treniņuzdevumi, pašnovērtējuma testi.

Mūsdienīga mācību grāmata katrā studiju kursā!

Stratēģiskā izšķiršanās

- To, ka augstskolas uzdevums ir izdot mācību grāmatas, diskutēja jau mūsu augstskolas pirmsākumos.
- Vai dažādos plānos: infrastruktūras attīstība, institucionālās kapacitātes celšana, personāla attīstība, studiju internacionalizācija u.tml. tiks paredzēta vieta arī šāda veida aktivitātei?

Starptautiski izdotas mācību grāmatas

Priekšrocības:

- LLU – finansiāli mazāki ieguldījumi, jo studentiem tās jāpērk pašiem, var organizēt lietoto grāmatu atkārtotu izmantošanu.
- Atspoguļo jaunāko nozarē pasaulē, tās sarakstījuši augsti kvalificēti autori.
- Studenti vieglāk internacionalizējas, apgūst pasaules pieredzi angļu valodas prasmes.
- Vienota mācību grāmata un studiju kursa izklāsts gan vietējiem, gan viesstudentiem.
- Iespēja ātrākai nomaiņai, ja tiek izdots jauns izdevums.

Starptautiski izdotas mācību grāmatas

Trūkumi vai ierobežojumi:

- Studentu vājās angļu valodas prasmes.
- Dabas zinātnēs – vielas izklāsta un piemēru neatbilstība vietējiem apstākļiem.
- Studenti necentīsies tās iegūt un izmantot.
- Netiks attīstīta zinātniskā un profesionālā terminoloģija latviešu valodā.
- Latviešu valodā netiks veidota augstas kvalitātes profesionālā literatūra.

Vietēji izdotas mācību grāmatas

Priekšrocības:

- Latviešu valodā.
- Izklāsts atbilst vietējiem apstākļiem.
- Nozares attīstību veicinošs faktors.
- LLU reklāma, tās zinātniskās kapacitātes atspoguļojums.

Vietēji izdotas mācību grāmatas

Trūkumi vai ierobežojumi:

- Sagatavošana un izdošana – ļoti dārgs process.
- Nav atrisināts to finansēšanas un tirgošanas process.
- Atjaunošana notiek ļoti lēni, grāmatas netiek savlaicīgi modernizētas.
- Nav piemērotas ārzemju studentiem.

Neatrisinātie jautājumi

- Sagatavošana un izdošana – pašlaik katra autora hobija darbs.
- Iztrūkst kopējas stratēģijas un taktikas.
- Nav sava apgāda, kā arī nav kooperācijas ar citām augstskolām.
- Visi tehniskie darbi (redigēšana, attēlu sagatavošana, maketēšana u.c.) jāorganizē autoram.
- Nav iespējas grāmatas realizēt, lai uzkrātu līdzekļus citu grāmatu sagatavošanai un izplatītu to ārpus universitātes.
- Finansējuma atrašana – autora ziņā!

Paldies par uzmanību!

